

RIWA (Vereniging van Rivierwaterbedrijven)

‘Meer aandacht voor de drinkwaterfunctie van oppervlaktewater’

De oppervlaktewaterkwaliteit is in grote delen van het land de afgelopen jaren verbeterd, maar onvoldoende om alle doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Er is dus meer actie nodig volgens RIWA, de Vereniging van Rivierwaterbedrijven.

Wat heeft wat hen betreft prioriteit?

Gerard Stroomberg (RIWA-Rijn).

De hoge kwaliteit waaraan het drinkwater in Europa moet voldoen, vereist een preventieve bescherming van het oppervlaktewater dat dient als bron voor de drinkwatervoorziening. Voorkomen is beter dan genezen: wat er niet in het water komt, hoeft er ook niet weer uitgehaald te worden. Het oppervlaktewater moet zo min mogelijk worden belast met stoffen die daar niet van nature in voorkomen.

De doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water zijn leidend voor de ambities van RIWA, namelijk dat de kwaliteit van het oppervlaktewater zodanig is dat een natuurlijke zuivering volstaat om daaruit onberispelijk drinkwater te bereiden. Artikel 7 van de KRW stelt dat de waterkwaliteit verder moet verbeteren, zodat (op termijn) het niveau van de zuiveringsinspanning kan worden verminderd. *Heeft de richtlijn iets opgeleverd, de afgelopen 19 jaar?*

Gerard Stroomberg (RIWA-Rijn): 'Wij zien successen én nieuwe uitdagingen. Zo is de zalm in de Rijn aan het terugkeren, maar laat de chemische kwaliteit nog te wensen over. Wij hebben een overzicht gemaakt van de stoffen die we in de rivier tegenkomen vanaf de invoering van de KRW in 2000, tot 2019. Dan zie je verschillende ontwikkelingen, maar de belangrijkste conclusie is toch wel dat we nu méér chemische stoffen in hogere concentraties tegenkomen dan 19 jaar geleden. Dus van de doelstelling om de zuiveringsinspanning te verminderen, komt weinig terecht. Ook zien we dat men de zuiveringsefficiëntie van de waterbedrijven a priori meeneemt bij het beoordelen van stoffen, bij het afleiden van een milieukwaliteitsnorm. Wij vinden dat een verkeerd signaal.'

Maarten van der Ploeg (RIWA-Maas): 'De waterkwaliteit in de Maas is de afgelopen 19 jaar verbeterd en daar heeft de KRW een flinke bijdrage aan geleverd. Zo heeft het verbeteren van de waterkwaliteit meer aandacht gekregen door er gerichte maatregelenpakketten voor te ontwikkelen. Het aantal verontreinigingsbronnen is in de loop van de tijd verminderd. Hier hebben een breed instrumentarium met wettelijke kaders en meer en betere afvalwaterzuiveringen positief aan bijgedragen. Wel hebben we zorgen over opkomende stoffen die we in de Maas aantreffen en over het frequenter

'OPPERVLAKTEWATER ZO MIN MOGELIJK BELASTEN MET STOFFEN DIE ER NIET VAN NATURE IN VOORKOMEN'

voorkomen van lage rivierafvoeren. Doordat verontreinigingen in de Maas dan minder verdund worden, kan de waterkwaliteit snel verslechteren. Over het geheel genomen is de waterkwaliteit van de hoofdstroom redelijk, maar voor de zijrivieren en beken liggen er nog flinke uitdagingen.'

Waarom is er van de Maas een rivierdossier gemaakt en wat staat daar in?
Van der Ploeg: 'De overheid heeft vanuit de Drinkwaterwet de verplichting te zorgen voor de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Voor die taak is feitelijke informatie nodig over de waterkwaliteit en daarin voorziet een rivierdossier. Het brengt de knelpunten in kaart die een negatieve uitwerking op de waterkwaliteit hebben en geeft mogelijke oplossingen om de afgesproken doelstellingen alsnog te bereiken. Het dossier wordt in opdracht van Rijkswaterstaat opgesteld, onder andere op basis van informatie van de drinkwaterbedrijven. De uitkomsten worden uiteindelijk meegenomen in de stroomgebiedbeheerplannen. Het Maasdossier wordt eind dit jaar gepubliceerd.'

Maarten van der Ploeg (RIWA-Maas).

Wat zijn de belangrijkste opgaven die in het rivierdossier voor de Rijn benoemd zijn?

Stroomberg: 'In het rivierdossier staat de opgave beschreven voor het duurzaam veiligstellen van de waterwinning uit oppervlaktewater. Belangrijk hiervoor zijn acties om risico's van opkomende stoffen beter in te schatten en hun emissies terug te dringen. Hiervoor is ook beter inzicht nodig in de gevolgen van lage rivierafvoeren op de waterkwaliteit. Voor een stof als 1,4-dioxaan geldt bijvoorbeeld dat bij een debiet lager dan 1.250 m³/s de ontheffingswaarde wordt overschreden. Verder is monitoring belangrijk om opkomende stoffen tijdig te signaleren, alsmede nog onbekende stoffen die nog geïdentificeerd moeten worden.'

Hebben jullie wensen voor wat betreft de planvorming richting 2027 en eventuele aanpassing van de KRW?

Stroomberg: 'Kort gezegd: meer aandacht voor de drinkwaterfunctie van oppervlaktewater. Wat daarbij zou helpen, is dat er meer wordt geleerd van het verleden en dat het daardoor beter gaat lukken om vooruit te denken. In het kader van de klimaatverandering kijken we naar de gevolgen van met name langdurige droge perioden met lage rivierafvoeren. Ik vind het bijvoorbeeld vreemd dat bij vergunningverlening voor lozingen wordt teruggekeken naar historische lage afvoeren en niet naar de te verwachten ontwikkelingen. Zodat je veel beter kunt inschatten welke risico een stof oplevert in de toekomst.'

'KRW: SUCCESSEN, MAAR OOK NIEUWE UITDAGINGEN'

'Wij hebben nu al een probleem met bromide, dat in Duitsland wordt toegepast in steenkolen centrales, om de uitstoot van kwik te beperken. Oxidatie van bromide in zuiveringsprocessen levert het kankerverwekkende bijproduct bromaat op. Wanneer deze kolen centrales overschakelen op biomassa dat meer kwik kan bevatten, is nóg meer bromide nodig en zal dit probleem alleen maar toenemen. Dat zou een zeer onwenselijke ontwikkeling zijn, waar wij nadrukkelijk aandacht voor vragen.'

'Een andere wens is dat we het stroomgebied van een rivier gaan zien als één groot waterlichaam dat gebruikt wordt voor drinkwaterproductie en niet meer als afzonderlijke compartimenten, waar je kunt gaan schipperen met doelen of normen. Alles wat bovenstrooms wordt toegestaan, heeft immers vroeg of laat impact benedenstrooms.'

Van der Ploeg: 'Bovenaan onze lijst staat het opnemen van de opkomende stoffen in de systematiek van de KRW; nu ontbreekt dat onderwerp nog. Daarbij zijn met name de persistente mobiele toxische (PMT-)stoffen die in het oppervlaktewater (kunnen) voorkomen relevant voor de drinkwatervoorziening. Er is te weinig

European River Memorandum

Het European River Memorandum (ERM) is een convenant waarin 170 drinkwaterbedrijven gezamenlijk minimale kwaliteitseisen voor rivierwater hebben vastgesteld. Voor veel stoffen ligt de ERM-streefwaarde op 1,0 microgram per liter of 0,1 microgram per liter. Drinkwaterbedrijven toetsen of de gemeten stoffen voldoen aan de kwaliteitseisen uit het ERM.

Een overschrijding van de ERM-streefwaarde betekent dat het niet mogelijk is om met uitsluitend natuurlijke technieken – zoals bezinking, beluchting, zandfiltratie, duinfiltratie en ontharding – op duurzame wijze drinkwater te bereiden uit oppervlaktewater. Duurzame productie van drinkwater verdient de voorkeur, omdat de uitstoot van broeikasgassen zoveel mogelijk wordt vermeden, het energieverbruik zo laag mogelijk is, verspilling van grondstoffen grotendeels wordt voorkomen en er minder afval en schadelijke stoffen het milieu terechtkomen.

Het ERM is opgesteld door drinkwaterverenigingen uit de stroomgebieden van de Maas, Rijn, Donau, Elbe en Roer. Bij de verenigingen zijn circa 170 drinkwaterbedrijven aangesloten. Ze vertegenwoordigen samen meer dan 115 miljoen consumenten van drinkwater in 17 landen (Duitsland, Oostenrijk, België, Bosnië-Herzegovina, Frankrijk, Kroatië, Liechtenstein, Luxemburg, Nederland, Montenegro, Roemenië, Servië, Slowakije, Slovenië, Zwitserland, de Tsjechische Republiek en Hongarije).

De bedrijven hebben een gezamenlijke strategie en visie voor de winning van drinkwater, die gebaseerd is op de beginselen van duurzaamheid en voorzorg/preventie. De ERM-streefwaarden zijn een uitwerking van die gezamenlijke visie. Rivierwater waarvan de samenstelling beneden de streefwaarden blijft, maakt de bereiding van drinkwater met natuurlijke zuiveringsmethoden goed mogelijk.

bekend over waar deze stoffen vandaan komen, hoe ze in het rivierwater terechtkomen en welke effecten ze hebben op het milieu en de bron voor drinkwaterproductie.'

'Een ander punt van aandacht is de ondergrens van lage rivierafvoeren bij vergunningverlening: de maatgevende lage afvoer. Het is voor de bescherming van drinkwaterbronnen van belang dat deze geregeld geactualiseerd wordt, zodat de concentraties van verontreinigingen bij zeer lage afvoeren niet te hoog oplopen. In 2018 was er gedurende vijf maanden officieel sprake van een watertekort in de Maas. Ook in 2019 was er een watertekort, minder lang, maar met lagere extremen. Een flink aantal dagen stroomde er bij Megen minder dan 30 m³ per seconde door de Maas, bij Maastricht zelfs minder dan 10 m³ per seconde: dan kan een kleine verontreiniging al snel leiden tot een onwenselijk hoge concentratie van een stof in de rivier.'

Van der Ploeg besluit: 'Het zou mooi zijn als er in de KRW een soort stroomgebiedsverplichting komt, die landen verplicht samen te werken op het gebied van opkomende stoffen. Dus niet alleen monitoren en rapporteren, maar ook internationaal samenwerken aan concrete maatregelen om de emissie van deze stoffen terug te dringen. Er gebeurt al veel in Nederland en omringende landen op dit vlak, het zou goed zijn om op dit complexe thema de krachten te bundelen en maatregelen af te stemmen en te coördineren.'

'MEER AANDACHT VOOR KRITISCHE LAGE RIVIERAFVOEREN'

Vereniging van Rivierwaterbedrijven RIWA

De RIWA is ruim 65 jaar geleden opgericht als samenwerkingsverband van Nederlandse waterleidingbedrijven, die oppervlaktewater gebruiken voor de bereiding van drinkwater. Sinds 2002 worden binnen de RIWA drie zelfstandige secties onderscheiden voor Rijn, Maas en Schelde, verenigd in een koepel. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in zijn stroomgebied: kwaliteitsontwikkeling, onderzoek en voorlichting.

De sectie RIWA-Rijn werkt samen met de Duitse, Zwitserse en Franse collega's in de IAWR, de Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet. Deze koepelorganisatie – in 1970 opgericht door RIWA, ARW (Arbeitsgemeinschaft Rhein-Wasserwerke) en AWBR (Arbeitsgemeinschaft Wasserwerke Bodensee-Rhein) – dekt het gehele Rijnstroomgebied af.

De leden van RIWA-Maas zijn drinkwaterbedrijven in Nederland en België, die samen 7 miljoen consumenten bedienen. Samen onttrekken zij jaarlijks 500 miljard liter water uit de rivier de Maas. Het uit Maaswater bereide drinkwater wordt geleverd aan consumenten in onder andere de stedelijke gebieden rondom Brussel, Antwerpen, Rotterdam en Den Haag, en delen van de provincies Limburg en Zeeland (NL), en West-Vlaanderen (B).